

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ ФІНАНСОВИХ РЕФОРМ НА РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В статті досліджено основні напрями глобального реформування систем фінансового регулювання. Розкрито сутність макропруденційної політики та пруденційного регулювання. Показано вплив глобальних фінансових реформ на регулювання страхової діяльності.

Ключові слова: криза, фінансові реформи, пруденційне регулювання, макропруденційна політика, міжнародні фінансові організації.

В статье исследованы основные направления глобального реформирования систем финансового регулирования. Раскрыта сущность макропруденциальной политики и пруденциального регулирования. Показано влияние глобальных финансовых реформ на регулирование страховой деятельности.

Ключевые слова: кризис, финансовые реформы, пруденциального регулирования, макропруденциальной политика, международные финансовые организации.

In this article were researched main directions of reforming global financial regulation. The essence of macroprudential policy and prudential regulation were reviewed. Impacts of global financial reforms to regulation of insurance were denoted.

Keywords: crisis, financial reform, prudential regulation, macroprudential policy, international financial institutions.

Постановка проблеми. Необхідність глобального реформування систем регулювання фінансового сектору стала центром уваги міжнародного співтовариства на початку фінансової кризи [0; 4; 7; 16]. Саме криза виявила існування масштабних регуляторних недоліків та нездатність регуляторів розпізнавати наростаючу системну уразливість. Слабкість державного регулювання дотепер проявляється масовими банкрутствами фінансових установ та зниженням довіри до ринку фінансових послуг, що підтверджує важливість комплексних реформ, спрямованих на зниження системних ризиків і забезпечення стійкості глобальної та національних фінансових систем.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Проблемам недосконалості фінансових систем, а також необхідності впровадження ефективних фінансових реформ було присвячено праці багатьох вчених, серед яких варто зазначити: Бернанке Ш., Науменкову С.В., Моисеева С.Р., Крейнделя В.М., Лютого І.О. та ін.

Невирішені частини проблеми. Не дивлячись на велику кількість наукових робіт на тему впровадження фінансових реформ, механізм їх впливу на страховий сектор економіки ще й досі залишається недостатньо дослідженим.

Метою статті є визначення впливу глобальних фінансових реформ на регулювання страхової діяльності.

© Кондратенко Д., Корват О., 2012

Виклад основного матеріалу. На міжнародному рівні значними регуляторними недоліками було визнано: відсутність всеохоплюючого контролю над фінансовими інститутами, особливо конгломератами, які об'єднують різні ринки фінансових послуг; фрагментарність контролю за ризиками при значних інституційних, технологічних, технічних, правових і функціональних ускладненнях бізнесу в фінансовій сфері; висока залежність регуляторних і фінансових рішень від оцінок рейтингових компаній; відсутність системи моніторингу, контролю і регулювання системних ризиків; відсутність координації дій між регуляторами в різних країнах; суперечності між національним характером фінансового регулювання та глобальним характером діяльності провідних фінансових установ; відсутність наднаціональних регуляторів глобальних системних ризиків ринку фінансових послуг; нерозв'язаність проблеми банкрутства системоутворюючих фінансових інститутів; проциклічний характер багатьох норм регулювання; існування надмірно ліберальних та спрощених моделей регулювання діяльності фінансових установ. Прояви неефективності регулювання фінансової сфери мали значний негативний вплив на функціонування глобальної фінансової системи.

У дослідженні МВФ про уроки кризи виділено п'ять напрямів фінансових реформ [7]:

- розширення сфери фінансового регулювання шляхом включення до нього всіх видів діяльності, які створюють ризики для економіки. Регулювання повинно залишатися гнучким, щоб відповідати інноваціям на фінансовому ринку, і орієнтуватися на види діяльності, а не на організації;
- зміцнення ринкової дисципліни, зокрема, усунення конфлікту інтересів рейтингових агентств і замовників рейтингу, більш якісне відстеження ризиків, зменшення залежності пруденційних вимог від рейтингів;
- зведення до мінімуму проциклічності у регулюванні і бухгалтерському обліку: адекватне оцінювання очікуваних збитків, активів і пасивів залежно від рівня стабільності економіки протягом циклу;
- заповнення прогалів в інформації, зокрема підвищення прозорості у вартісній оцінці складних фінансових інструментів;
- зміцнення центральних банків для гарантування системної ліквідності, удосконалення інфраструктури, на якій базуються грошові ринки.

Головний урок світової кризи, на думку Міжнародного валютного фонду (МВФ) [7], зводиться до нездатності держав розв'язати проблему розрізнених зусиль. Якщо дотепер регулювання стійкості фінансової системи здійснювалося на рівні національних держав переважно через платоспроможність окремих фінансових установ, то нині в масштабах всього світу постало завдання у створенні єдиної структури і політики фінансового регулювання для управління системними ризиками. Необхідність вивчення аспектів і причин системних ризиків, підвищення здатності державних регуляторів виявляти системно значимі події на ранніх етапах та вкладу окремої фінансової установи в системний ризик було окреслено МВФ у квітні 2009 року [17].

Системні дії з розробки і реалізації глобальної програми реформ розпочато на Лондонському саміті "Великої двадцятки" 2009 року, де було визначено принципи реформи, план дій і систему звітності з їх виконання, а також створено Раду з фінансової стабільності (РФС) з метою координації на міжнародному рівні роботи національних та міжнародних органів фінансового регулювання, розвитку та заохочення ефективного регулювання і нагляду у сфері фінансової політики. До функцій

РФС належить моніторинг політик окремих країн, розробка рекомендацій з регулювання, узгодження дій між країнами, участь у колегіях регуляторів, розробка системи попередження дестабілізаційних процесів, планування дій на випадок кризи.

У вересні 2009 року на Піттсбургському саміті "Групи двадцяти" уточнено пропозиції з реформування фінансового сектору, визначено намір переведення світової економіки на безкризову модель розвитку, погоджено програму проведення реформ. До квітневої зустрічі 2010 року міністрів фінансів і голів центральних банків РФС було підготовлено перший систематизований звіт щодо розробки і реалізації реформ на глобальному і національних рівнях [17]. Основними напрямками реформ виділено: зміну стандартів достатності капіталу й ліквідності для банків; впровадження жорстких стандартів виплат компенсацій менеджерам; удосконалення торгівлі похідними цінними паперами; запровадження окремого напрямку регулювання системоутворюючих фінансових установ і механізмів санації компаній, які працюють у декількох країнах; удосконалення стандартів бухгалтерського обліку; підвищення транспарентності компаній; розробку принципів і методів макропруденційного регулювання; забезпечення належного нагляду і регулювання діяльності хедж-фондів; покращення регулювання рейтингових агентств; удосконалення регулювання сек'юритизації активів.

Під керівництвом "Великої двадцятки" ведеться системна дослідницька й законодавча робота з уточнення регуляторних принципів, заходів та механізмів для глобального реформування системи фінансового регулювання із залученням міжнародних організацій, що працюють у сфері фінансів, обробляються питання методологічного характеру, пов'язані зі зниженням проциклічності регулювання, контролем над системними ризиками, регулюванням системоутворюючих компаній. Дослідження, зокрема, стосуються напрямів визначення системи макропруденційних індикаторів, регуляторних вимог до системоутворюючих фінансових інститутів, аспектів і причин системних ризиків. Розробкою і моніторингом реалізації реформ безпосередньо займаються три міжнародні організації: Рада з фінансової стабільності (РФС), Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Банк міжнародних розрахунків (БМР). Проблема регулювання фінансової стійкості національних та глобальних економік вивчається також провідними економістами світу, зокрема тими, які входять до складу "Групи тридцяти" [12].

На міжнародному рівні визнано, що підвищення стійкості фінансової системи можливе шляхом контролювання і регуляторного послаблення системних ризиків у рамках реалізації макропруденційної політики [8; 02]. Ця політика передбачає регуляторні впливи на фінансову систему як ціле, на відміну від пруденційного регулювання, яке направлене на забезпечення стійкості та мінімізацію ризику неплатоспроможності фінансових установ окремого ринку фінансових послуг. Макропруденційне регулювання ще не повністю окреслене та впроваджене у світову практику [0], але "Групою двадцяти" неодноразово наголошувалось на необхідності його застосування [02] для обмеження зростання ризиків у фінансовому секторі [01].

Сучасна наука та практика стверджує, що криза виникає внаслідок реалізації накопиченого системного ризику [0; 6; 8; 06]. За визначенням МВФ, БМР та РФС, системний ризик – це ризик у наданні фінансових послуг, умовлений погіршенням стану всієї фінансової системи або її частини, який може спричинити суттєві негативні наслідки для реального сектору економіки [04, с. 2]. С.Моїсєєв характеризує ризик системної фі-

нансової кризи як ризик виникнення ситуації, при якій значна частина фінансового сектору стає неплатоспроможною або неліквідною [8, с. 34].

Якщо метою пруденційного регулювання є належний захист споживачів через мінімізацію ціни ризику банкрутств фінансових установ, то кінцева мета макро-пруденційної політики – зниження витрат нестабільності, пов'язаних з фінансовою кризою. Об'єктами пруденційного регулювання є фактори, що впливають на рівень ризиків діяльності фінансових установ. Об'єктом макропруденційної політики виступають відносини між фінансовими посередниками, ринками, а також між фінансовою системою і реальною економікою [8]. Саме ці взаємозв'язки можуть сприяти накопиченню системного ризику, а в періоди криз – збільшувати негативні прояви через виникнення ланцюгових реакцій. У макропруденційній політиці "настроювання" пруденційних норм відбувається шляхом відстеження рівня системних ризиків (підхід "згори вниз"). Пруденційне регулювання встановлює норми на основі нагляду за ризиками окремих учасників ринку (підхід "знизу вгору").

Дослідження концептуальних засад регулювання стійкості фінансової системи [8; 02] дозволило з'ясувати, що макропруденційна політика не лише впливає на підходи та методи пруденційного регулювання, але й базується на ньому: зниження ризиків діяльності фінансових установ зменшує накопичення системного ризику на національному і на глобальному рівнях.

Організація макропруденційного регулювання окремих країн не має єдиного підходу: відповідальність за ідентифікацію системних ризиків та їх зменшення може бути покладена або на єдиний регулятор, або розподілена між кількома державними органами [8; 03, с.60-61]. У державах, в яких діють мегарегулятори, спостерігається тенденція до зміцнення центрального банку. ЄС пішла шляхом створення пан'європейської надбудови [5]: Європейської ради з системних ризиків для макропруденційного регулювання і Європейської системи фінансового нагляду – для мікропруденційного.

Висновки. Ринок страхових послуг є важливим сегментом фінансової системи. В рамках глобальних фінансових реформ відбуваються зміни у регулюванні страхової діяльності. На міжнародному рівні удосконалюються принципи і стандарти регулювання, методологія наглядової оцінки у сфері страхування [01; 05]. Міжнародний стандарт IAIS 2011 року [05] належить до ключових стандартів РФС, які забезпечують стійкість фінансових систем, та включає мінімальні вимоги і основні елементи, які мають бути присутніми у національному режимі регулювання страхової діяльності, зокрема принципи оцінки активів і зобов'язань, вимоги до систем управління ризиками страховиків для цілей платоспроможності, вимоги до інвестиційної діяльності страховиків з метою забезпечення платоспроможності тощо. Згідно принципу організації взаємодії між макропруденційними спостереженнями і пруденційним наглядом (ICP 24) [05] орган нагляду здійснює моніторинг і аналіз страхового ринку та факторів зовнішнього середовища, що можуть вплинути на страховиків та страховий ринок. Ця інформація, дані інших органів влади та результати макропруденційного аналізу застосовуються для регулювання страхової діяльності. З іншого боку, пруденційний нагляд повинен відповідати структурі багатопрофільних та міжсекторних макропруден-

ційних спостережень для виявлення тенденцій і подій, які можуть негативно позначитися на профілях ризиків діяльності страховиків.

Національна практика пруденційного регулювання у сфері страхування є недосконалою з погляду нових світоглядних, концептуальних і теоретичних підходів, але Україна прагне її адаптувати до системи регулювання ЄС з врахуванням принципів та стандартів IAIS. Для стабільного функціонування національного страхового ринку стандарти IAIS потребують пріоритетної реалізації. Одночасне впровадження макропруденційного регулювання і пруденційного нагляду за страховою діяльністю в Україні сприятимуть забезпеченню стійкості страховиків та підвищенню довіри споживачів до ринку страхових послуг.

1. Бернанке Ш. Финансовая реформа, призванная решить проблему системных рисков [Электронный ресурс] : / Бен Бернанке // "Fedspeak" – Режим доступа : <http://www.fedspeak.ru/allspeeches-2009.htm>.
2. Глобальные финансовые реформы / [Электронный ресурс]. Обзор Центра макроэкономических исследований Сбербанка России, июнь 2010 г. // – Режим доступа : http://www.sbrf.ru/common/img/uploaded/files/pdf/press_center/Review_june_2010_Global_fin_reforms.pdf.
3. Декларация саммита "Группы двадцати" в Сеуле 12 ноября 2010 года [Электронный ресурс] // Президент России : официальный вебсайт. – Режим доступа : http://news.kremlin.ru/ref_notes/768.
4. Доклад по вопросам глобальной финансовой стабильности [Электронный ресурс] : Международный Валютный Фонд : [сайт]. – Режим доступа : <http://www.imf.org/External/Pubs/FT/GFSR/2009/01/index.htm>.
5. ЕС намерен жестче регулировать финансовые рынки [Электронный ресурс] // Высшая школа экономики : нац. исслед. ун-т. [сайт]. – Режим доступа : <http://www.hse.ru/news/recent/11302068.html>.
6. Крейндел В.М. Кто измерит системный риск? [Электронный ресурс] / В. М. Крейндел // – Режим доступа : http://www.ifs.ru/upload/systemicrisk_31juliy.pdf.
7. МВФ настоятельно призывает пересмотреть методы управления глобальными системными рисками. Уроки кризиса [Электронный ресурс] : Международный Валютный Фонд [сайт]. – Режим доступа : <http://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/survey/so/2009/pol030609ar.pdf>.
8. Моисеев С.П. Макропруденциальная политика: цели, инструменты и применение в России [Текст] / С.П. Моисеев // Банковское дело. – 2011. – №3. – С. 34 – 40, №5. – С. 12 – 20. 9. Науменкова С. В. Зарубіжний досвід організації систем регулювання й нагляду за діяльністю фінансових установ [Текст] / С. В. Науменкова // Фінанси України. – 2009. – № 12. – С. 20–27. 10. A Fair and Substantial Contribution by the Financial Sector [Electronic resource] : Final Report for the G20, June 2010 / International Monetary Fund. – Mode of access : <http://www.imf.org/external/np/g20/pdf/062710b.pdf>.
11. Building Our Common Future: Renewed Collective Action For The Benefit of All [Electronic resource] : Cannes Summit Final Declaration, 4 November 2011. – Mode of access : <http://www.g20.org/Documents2011/11/Cannes%20Declaration%204%20November%202011.pdf>.
12. Enhancing Financial Stability and Resilience: Macroprudential Policy, Tools, and System for the Future [Electronic resource] : Special Report, October, 2010 // Group of Thirty : official website. – Mode of access : http://www.group30.org/images/PDF/Macroprudential_Report_Final.pdf.
13. Financial Stability Review [Electronic resource] : December 2010 // The European Central Bank : official website. – Mode of access : <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/financialstabilityreview201012en.pdf>.
14. Guidance to Assess the Systemic Importance of Financial Institutions, Markets and Instruments: Initial Considerations [Electronic resource] : Report to G20 Finance Ministers and Central Bank Governors , October 2009 / Prepared by: Staff of the International Monetary Fund and the Bank for International Settlements, and the Secretariat of the Financial Stability Board // Financial Stability Board : official website. – Mode of access : http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_091107c.pdf.
15. Insurance Core Principles, Standards, Guidance and Assessment Methodology [Electronic resource] : Standard IAIS, October 1, 2011 // International Association of Insurance Supervisors : official website. – Mode of access : http://www.iaisweb.org/_temp/Insurance_Core_Principles_Standards_Guidance_and_Assessment_Methodology_October_2011.pdf.
16. Lessons of the Financial Crisis for Future Regulation of Financial Institutions and Markets and for Liquidity Management [Electronic resource] / International Monetary Fund. – February 4, 2009. – Mode of access : <http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2009/020409.pdf>.

Надійшло до редакції 20 . 0 4 . 12

